

С. О. Телешун,
*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичної аналітики і прогнозування,
директор Інституту державної служби та місцевого
самоврядування,
Національна академія державного управління при Президентові
України*

І. В. Рейтерович,
*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичної аналітики і прогнозування,
Національна академія державного управління
при Президентові України*

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ГРУП ІНТЕРЕСІВ В УКРАЇНІ

Метою статті є аналіз особливостей функціонування груп інтересів як основних акторів публічної політики в Україні. Відповідно визначено поняття та сутність груп інтересів, проаналізовано особливості їх функціонування в Україні, охарактеризовано основні загрози, пов'язані з домінуванням специфічних груп інтересів у вітчизняній публічній політиці та визначено шляхи їх нейтралізації. Доведено, що групи інтересів (передусім групи інтересів великого капіталу) поряд із політичними партіями є основними акторами публічної політики, що являє собою політику органів публічного управління, засновану на механізмах публічного узгодження інтересів заінтересованих сторін та спрямовану на досягнення суспільно-значимих цілей та вирішення суспільно-важливих завдань.

Ключові слова: публічна політика, групи інтересів, представництво інтересів, фінансово-політичні групи, громадянське суспільство.

S. O. Teleshun,

Doctor of Political Science, Head of the Political Analysis and Forecasting Chair, Head of the Institute of Public Service and Local Government, National Academy of Public Administration, Office of the President of Ukraine

I. V. Reiterovych,

Doctoral Candidate in Political Science, Associate Professor of the Political Analysis and Forecasting Chair, National Academy of Public Administration, Office of the President of Ukraine

THE ROLE OF PUBLIC POLICY IN THE FUNCTIONALITY PROVIDING OF GROUPS OF INTEREST IN UKRAINE

The article defines the concept and core of groups of interest as key actors in public policy, analyses the peculiarities of groups of interest in Ukraine. It is noted that the most powerful and effective groups in Ukraine are big business interests (financial and political groups or corporations). These special groups of interest are categorized as institutional groups that represent institutions and organizations which rooted into the socio-political system and considered to solve specific problems within such system. The author also describes the main threats associated with the specific groups of interest dominance in the national public policy and proposes the ways of their neutralization.

Key words: public policy, groups of interest, interest representation, financial and political groups, civil society.

С. А. Телешун,

доктор политических наук, профессор,
заведующий кафедрой политической аналитики и прогнозирования,
директор Института государственной службы и местного самоуправления,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

И. В. Рейтерович,

кандидат политических наук, доцент,
доцент кафедры политической аналитики и прогнозирования,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

РОЛЬ ПУБЛИЧНОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОСТИ ГРУПП ИНТЕРЕСОВ В УКРАИНЕ

В статье определены понятие и сущность групп интересов как основных акторов публичной политики, проанализированы особенности функционирования групп интересов в Украине. Отмечается, что наиболее влиятельными и эффективными в Украине являются группы интересов крупного капитала (финансово-политические группы или корпорации). Эти специфические группы интересов относятся к категории институциональных групп, которые представляют собой институты и организации, встроенные в общественно-политическую систему и призванные решать конкретные задачи в пределах данной системы. Автором также охарактеризованы основные угрозы, связанные с доминированием специфических групп интересов в отечественной публичной политике и предложены пути их нейтрализации. *Ключевые слова:* публичная политика, группы интересов, представительство интересов, финансово-политические группы, гражданское общество.

Постановка проблеми. На початку ХХ ст. відомий американський соціолог, політолог і філософ А.Бентлі стверджував, що дослідження політики не повинно зводитися до опису законодавчих норм та формальних моментів політичної організації суспільства, а передусім повинно передбачати дослідження дій людей, які добровільно об'єднуються в групи, щоб досягти певних політичних цілей. На початку ХХІ ст. ця теза, враховуючи стрімке зростання рівня політичної та громадянської культури, освіти та насамперед розвиток різноманітних механізмів і засобів комунікацій у демократичних країнах не втратила своєї актуальності. Сьогодні активними суб'єктами політичних процесів є не лише держава та політичні партії, а й інші інститути, які забезпечують інтереси численних соціальних утворень – класів, різноманітних лобі, професійних, релігійних, територіальних, етнічних та інших груп населення. У структурованому вигляді ці новосформовані групи інтересів, які є продуктом самоорганізації громадянського суспільства, виступають як формально або неформально організовані групи осіб, які поділяють ті або інші цілі і намагаються здобути право доступу до процесу вироблення та прийняття державно-владних рішень. Від узгодження інтересів окремих груп і суспільства в цілому залежить стабільність та стійкість політичної системи, ефективність і легітимність влади, динаміка суспільного розвитку тощо.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Зарубіжна практика наукового дослідження місця та ролі груп інтересів як основних акторів публічної політики, яка активізувалася починаючи з другої половини ХХ ст., зробила значний внесок у концептуалізацію публічної політики загалом та теорію груп інтересів зокрема. На сьогодні в зарубіжних наукових дослідженнях акцент робиться на тому, що головними в публічній політиці є її політичні та громадські актори, переплетіння

інтересів яких і формує предметне поле публічної політики. Дослідженню цих питань присвячені роботи Г.Алмонда [1], Дж.Беррі [2], Е.Мое [3], Т.Парсонса [4], Л.Сморгунова [5], М.Уолтерстайна [6] та інших. Особливості інституціоналізації публічної політики, які тією чи іншою мірою торкаються проблематики груп інтересів, стали предметом наукового аналізу також у працях вітчизняних учених О.Дем'янчука [7], С.Ситник [8] та інших.

Загальним підсумком європейських, американських та вітчизняних наукових здобутків у сфері вивчення публічної політики стало те, що було розпочато розробку нових методів і підходів, застосування яких покликано забезпечити розуміння основних цілей, що переслідують групи інтересів.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. На сьогодні в більшості розвинутих країн світу існує розгалужена структура прямих, не опосередкованих виборами зв'язків між різноманітними групами інтересів та органами державної влади. Ця особлива система представництва, яку, на відміну від електорального або територіального, називають функціональним представництвом, відіграє виключно важливу роль у механізмі взаємодії громадянського суспільства і держави. Протягом ХХ ст. у різних країнах склалися власні, зумовлені національною специфікою та традиціями, системи функціонального представництва. Разом з тим в Україні формування системи представництва поки що не завершено, що великою мірою пов'язано з об'єктивними труднощами становлення системи публічної політики та управління.

Цілі дослідження. Метою статті є аналіз особливостей функціонування груп інтересів як основних акторів публічної політики в Україні. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання: 1) визначити поняття та сутність груп інтересів як основних акторів публічної політи-

ки; 2) проаналізувати особливості функціонування груп інтересів в Україні; 3) охарактеризувати основні загрози, пов'язані з домінуванням специфічних груп інтересів у вітчизняній публічній політиці та визначити шляхи їх нейтралізації.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з середини 1990-х рр. місце та роль груп інтересів у політичних процесах зазнали кардинальної трансформації, причому йдеться не лише про національний, регіональний або місцевий рівні, а й про рівень глобальний. Фундамент означеної тенденції було закладено ще у 60–70 рр. ХХ ст., коли різноманітні правозахисні, екологічні, антивоєнні, гендерні, релігійні, культурні та інші організації (які діяли в межах так званих «нових соціальних рухів») зайняли окреме, самостійне місце у сфері громадянської соціально-політичної активності. При цьому, на відміну від таких соціальних рухів та організацій, як асоціації малого та середнього бізнесу, пенсіонерів, фермерів, профспілки тощо, які виступали своєрідним додатком до політичних партій (особливо така тенденція помітна за дво-партійної системи – наприклад, у США) нові групи інтересів від самого початку дистанціювалися від останніх, зокрема, відмовившись делегувати партіям свої політичні функції. У подальшому ефективна «непартійна» політична активність груп інтересів в умовах становлення та розвитку публічної політики навіть дала привід деяким дослідникам висунути в цілому дискусійну тезу про «занепад» або «кінець» політичних партій.

На сьогодні групи інтересів (передусім групи інтересів великого капіталу) поряд із політичними партіями є основними акторами публічної політики (public policy), що являє собою політику органів публічного управління, засновану на механізмах публічного узгодження інтересів заінтересованих сторін та спрямовану на досягнення суспільно-значимих цілей та вирішення суспільно-важливих завдань.

При цьому групи інтересів як непартійні суб'єкти публічної політики домінують на макрорегіональному (в Європейському Союзі групи інтересів більш активні, ніж партії, діяльність яких в основному зосереджена в Європейському парламенті) та глобальному рівні (світові громадські рухи, пов'язані передусім з екологічною, медичною, правозахисною діяльністю та особливо транснаціональні корпорації часто більш впливові, ніж численні міжнародні організації) [9].

У вітчизняному та зарубіжному державно-управлінському й політичному дискурсі поняття «група інтересів» трактується надзвичайно широко (певною мірою це пов'язано з політичними симпатіями або антипатіями дослідників, а також пер-

манентними модернізаційними та трансформаційними змінами на національному й глобальному рівнях). У такому контексті особливо показовою є кількість термінів, які вживаються дослідниками як синоніми до поняття «групи інтересів» – «зацікавлені групи», «організовані групи», «групи тиску», «групи впливу» тощо, хоча часто вони описують різні об'єкти. На постсоціалістичному просторі окремо слід виділити стійкий вплив стереотипів радянської наукової школи, яка основну увагу приділяла соціальним макрогрупам (класам). Виходячи з цього питання місця та ролі груп інтересів у політичних та соціально-економічних процесах значною мірою залишається відкритим.

У цілому в наукових дослідженнях присутні різні (часто – діаметрально протилежні) трактування та визначення поняття «група інтересів». Так, М. Уолтерстайн називав групами інтересів «усі добровільні об'єднання людей, колективів і організацій із формальною основною структурою, у яких особисті вимоги поєднані з матеріальною і духовною суспільною користю і які виражають себе усередині своєї чи іншої організації за допомогою співробітництва і впливів – висловлюються щодо інших груп чи політичних інститутів» [6, с. 163]. Г. Алмонд під групою інтересів мав на увазі групу індивідів, які пов'язані окремими зв'язками і зацікавлені в збереженні цих зв'язків [1, с. 256].

В українському політологічному енциклопедичному словнику групи інтересів визначено як «об'єднання людей, які виходячи з певних інтересів або потреб висувають вимоги до інших груп суспільства чи суспільства в цілому з метою підтримати або поліпшити свої позиції, досягти певних цілей» [10, с. 123].

Необхідно зазначити, що у вітчизняному політичному дискурсі поняття «група інтересів» трактується дуже широко – починаючи від розуміння цього явища як функціонування виключно груп тіншового впливу до ототожнення з різноманітними суспільними групами. Значною мірою це пов'язано з тим, що у політичному процесі суспільств перехідного типу, до яких належить і Україна, домінують специфічні суб'єкти, які в цілому представляють групові інтереси, але відрізняються від груп, що формуються довкола спільних ознак. Це так звані rent-seeking, тобто групи, що шукають шляхи збагачення, займаючись політичним лихварством, та отримують прибутки без участі в оновленні та відтворенні ресурсів [11; 12]. Важливим чинником існування подібних груп є наявність системи клієнтелізму, що існує, зокрема, і в розвинутих країнах, а не лише суспільствах перехідного типу [13]. В Україні до цієї групи політичних ак-

торів – одного з основних суб'єктів публічної політики – належать фінансово-політичні групи.

Групи інтересів у цілому позитивно впливають на політичну систему, посилюючи механізми політичного представництва, та виступають своєрідними посередниками у взаємовідносинах громадянського суспільства й держави. Разом з тим їх діяльність може мати й дисфункціональні наслідки. Зокрема, йдеться про:

- громадський протекціонізм (збереження без змін уже досягнутих позицій та прав – як правило, на противагу інтересам інших груп, які не мають достатнього впливу на владу);

- заперечення колективної дисципліни (кожна група намагається перекласти на інших тягар національних видатків);

- управлінський застій (постійне блокування діяльності та ініціатив уряду);

- порушення рівноваги між різними інтересами, наявними в суспільстві, унаслідок домінування однієї або кількох груп;

- однобічну перевагу виключно корпоративних інтересів.

Функціонування тієї чи іншої моделі взаємовідносин груп інтересів та держави, а отже, і ступінь впливу груп інтересів на прийняття державно-управлінських рішень, залежить від кількох факторів, основними з яких є такі.

1. Характер публічної політики. Принцип корпоративного представництва різноманітних груп інтересів (наприклад в Австрії, Швеції, частково Німеччині) дає змогу їм максимально інтегруватися в публічну політику, виступаючи «соціальними партнерами» держави (передусім це характерно для федерацій та конфедерацій профспілок, роботодавців). При цьому подібні зв'язки часто мають інституціональний характер, оскільки вищезазначені групи інтересів не лише проводять консультації з органами влади з окремих питань, а на постійній основі розробляють ключові засади соціально-економічної політики. Показово, що максимальний рівень інтеграції груп інтересів у публічну політику спостерігається в країнах, де традиційно потужними є позиції партій соціал-демократичного спрямування.

Разом з тим слід ураховувати, що в Україні як політика загалом, так і публічна політика зокрема реалізуються із суттєвими відхиленнями від установлених оцінок, прийнятих у світовій політичній думці. Зокрема, у вітчизняній історіографії, як слушно відзначив професор Є. Камінський, дослідники часто займаються схоластичним повторюванням енциклопедичних дефініцій, автори яких практично не враховували особливості перехідного періоду [14, с. 170]. Зазначимо, що певною

мірою це було притаманно й дослідникам Центрально-Східної Європи, які спочатку схематично переносили вже апробовані в Західній Європі та США схеми взаємовідносин груп інтересів та держави на ґрунт нових держав постсоціалістичного простору. В Україні за роки незалежності утвердилося одновимірне сприйняття і впровадження «політики» як процесу і методу розробки, прийняття й реалізації рішень певними групами інтересів в інтересах цих самих груп [14, с. 170]. Зазначимо, що головну роль у цьому процесі відіграють фінансово-політичні групи. У результаті це призводить до двох украй небезпечних наслідків.

По-перше, йдеться про відчуження громадян (які не належать до фінансово-політичних груп або не є їх висуванцями, що отримують відповідне фінансове заохочення) від правлячої верхівки, причому не лише на практиці, а й у теорії – у суспільстві формується стереотип (за допомогою ЗМІ, які перебувають в основному під контролем фінансово-політичних груп), згідно з яким політика асоціюється виключно з діяльністю елітарної верхівки, що складається з великих бізнесменів і представників колишньої партійної радянської номенклатури. При цьому нав'язується думка про те, що входження у верхівку представників інших верств населення, не пов'язаних із великим бізнесом, неможливе. По-друге, відповідне сприйняття «політики» веде до фактичного призупинення процесу формування інститутів громадянського суспільства. Різні наукові інститути, інформаційно-аналітичні центри (державні та недержавні), експертні групи є суто формальними розробниками рішень державного характеру. На практиці вони або виконують замовлення відповідних фінансово-політичних груп, або ж працюють «вхолосту», тобто їхні розробки, які часто є абсолютно безкоштовними, оскільки виконуються на кошти різноманітних міжнародних організацій, представниками органів влади та місцевого самоврядування практично не використовуються.

2. Інституційна структура держави. Означений чинник фактично визначає методи впливу груп інтересів і форми участі в політичному процесі. Унітарні та централізовані політичні системи апіорі обмежують потуги груп інтересів, витісняючи їх у сферу взаємовідносин виключно з виконавчою владою та апелюючи до них лише в окремих випадках (показовим у цьому контексті є досвід Франції у 1960-х та Великобританії у 1980-х рр.), у той час як за децентралізованої та фрагментованої політичної системи, особливо за наявності двопалатного парламенту та розгалуженої судової системи групи інтересів, отримують можливість тиснути на владу за різними напрямками та в різний спосіб. Разом з тим у парламентських системах сильнішим є ступінь зворотного впливу політичних угруповань на групи інтересів.

3. Характер партійної системи. Однопартійна система фактично виводить групи інтересів із політичного процесу, офіційно “приватизуючи” їх функції для потреб держави. Домінування однієї партії в країні протягом певного періоду часу змушує групи інтересів орієнтуватися саме на неї, що суттєво обмежує можливості для політичного маневру та зменшує “незалежність” груп інтересів у прийнятті рішень, змушує підлаштовуватися під ситуаційну політичну кон’юнктуру. Двопартійна система дає змогу грати на протиріччях головних партій, а багатопартійна система, за якої до парламенту потрапляє щонайменше п’ять політичних сил, дає змогу групам інтересів ефективно впливати на розробку та прийняття державно-управлінських рішень.

4. Політична культура. Характер політичної культури визначають два принципових моменти – як суспільство сприймає функціонування груп інтересів (позитивно, негативно, нейтрально) та наскільки активно громадяни беруть участь у діяльності таких груп.

В Україні групи інтересів отримали формальну, визначену законодавством можливість представництва після розпаду СРСР, коли розпочалося формування демократичних політичних інститутів. Відповідно на сьогодні їх розвиток та роль у публічній політиці пов’язані із розвитком українського суспільства, процесами реформування в політичній, економічній та соціально-культурній сферах. Разом з тим слід урахувати, що поява та розвиток численних груп інтересів в Україні були детерміновані двома основними факторами.

По-перше, йдеться про виникнення та утвердження різних форм приватної власності з паралельним зменшенням ролі державної власності. Саме накопичення (90-ті роки ХХ ст.) та перерозподіл (початок ХХІ ст.) приватної власності стало головним об’єктом нових групових інтересів (передусім мова йде про нову політико-економічну еліту, більша частина громадян була виключена з таких процесів унаслідок слабкої консолідації).

По-друге, демократизація процесів формування владних структур призвела до поглиблення корупційності та бюрократизації органів публічної влади.

Інституціоналізація груп інтересів в Україні полягає у створенні ними відповідних організацій, через які вони відстоюються групові інтереси громадян. Розмаїття організаційних форм, у яких існують групи інтересів, віддзеркалюється в поняттях, якими їх позначають: «об’єднання», «асоціація», «спілка», «організація», «клуб», «рух», «комітет» тощо. Найпоширенішими і найтипівішими є самоврядні громадські об’єднання (головним принципом існування та діяльності таких об’єднань є добровільність участі у них громадян) – групи асо-

ціативного типу, що створюються для артикуляції, захисту і задоволення власних потреб та інтересів (професійні, молодіжні, феміністські, релігійні, культурні тощо). Вони мають чітку формальну структуру і правовий статус. До них належать бізнесові спілки (наприклад Українська спілка промисловців і підприємців), молодіжні, жіночі, етнічні, релігійні об’єднання, товариства споживачів тощо. Достатньо впливовою групою інтересів є профспілки, які можна віднести до спеціалізованих структур, що артикулюють певні інтереси.

Разом з тим найбільш впливовими і ефективними в Україні є групи інтересів великого капіталу (фінансово-політичні групи або корпорації). Ці специфічні групи інтересів належать до категорії інституціональних груп, які являють собою інститути та організації, вбудовані в суспільно-політичну систему та покликані вирішувати конкретні завдання в межах системи.

В Україні діяльність провідних суб’єктів публічної політики – фінансово-політичних груп інтересів, по суті, являє собою співіснування двох моделей представництва інтересів – плюралістичної, що в найбільш довершеному вигляді виникла у США, та корпоративістської, поширеної в країнах континентальної Європи. Так, з одного боку, частина бізнес-асоціацій постала на базі колишніх державних об’єднань, тому їх право на представлення інтересів підприємств галузі відразу було визнано владою. З другого боку, значна частина бізнес-асоціацій сформувалася стихійно. Їм доводилося боротися за залучення членів і здобувати право на представництво своєї групи інтересів у державних органах [15, с. 15].

Взаємовідносини у трикутнику «влада – фінансово-політичні групи – суспільство», як правило, мають два формати. Перший формат передбачає регулювання взаємовідносин за допомогою неформальної інституціональної системи (зокрема в даному разі на перший план виходять персональні взаємовідносини, клієнтерно-патримоніальна система тощо). Другий формат взаємовідносин базується на формальній інституціональній системі, яка передбачає у вирішенні проблемних питань домінуючу роль законодавства та спеціально створених інституцій. Перший формат превалює під час етапу первісного нагромадження капіталу в умовах трансформаційних змін політичної та соціально-економічної системи. У тому чи іншому вигляді він був характерним для більшості країн перехідного типу. Що стосується другого формату, то його запровадження було характерним для країн Центрально-Східної Європи, в яких великий капітал (значною мірою через свою транснаціональність) суттєво збільшив коло своїх корпоративних інтересів, доповнивши їх суспільними цілями. Вступ цих країн до ЄС прискорив формування формальної інституціональ-

ної системи, паралельно зменшивши значення персональних домовленостей.

У свою чергу, характерною ознакою України стало збереження неформальної інституціональної системи у сфері взаємовідносин «влада – фінансово-політичні групи – суспільство», яка, з одного боку, формувала невизначені правила гри, з другого – давала змогу отримувати надприбутки.

Домінування специфічних груп інтересів у вітчизняному політичному просторі створює низку загроз, основними з яких є, по-перше, загальна антидемократична діяльність груп інтересів та груп тиску, по-друге, орієнтація груп інтересів не на встановлення різноманітних каналів комунікації з органами державної влади та місцевого самоврядування, а на відверте тіньове лобіювання власних вимог, по-третє, перетворення груп інтересів у різнопланові «клани», головною метою діяльності яких є забезпечення стабільного отримання фінансово-економічних дивідендів, а не артикуляції та захисту інтересів соціальних груп (особливо це характерно для фінансово-політичних груп).

Нейтралізація вищезазначених загроз полягає в оптимізації системи політичного представництва суспільних інтересів, що передбачає:

- удосконалення політико-правових засад функціонування груп інтересів та груп тиску органами державної влади в контексті формування основ громадянського суспільства;

- визначення та запровадження на практиці основних складових модерної моделі взаємовідносин громадянського суспільства та держави (державний корпоративізм), яка забезпечує стабільний соціально-економічний розвиток країни;

- реформування державної служби в контексті обов'язкового запровадження основних принципів публічної політики (визначення таких понять, як конфлікт інтересів та лобіювання);

- легалізацію системи лобізму в Україні;

- посилення боротьби з корупцією на всіх рівнях;

- створення умов для більш інтенсивного формування основ громадянського суспільства, зокрема більш активне залучення недержавних організацій до вироблення основ публічної політики та управління, посилення їх експертно-аналітичної участі в процесах прийняття стратегічних рішень державного характеру;

- удосконалення судової системи як головного механізму суспільного контролю та каналу комунікації між владою і суспільством;

- посилення ролі місцевого самоврядування шляхом проведення адміністративно-територіальної реформи та розширення прав місцевих громад.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нинішній період становлення української державності характеризується активним розвитком громадянського суспільства, продуктом самоорганізації якого є групи інтересів, які прагнуть не лише впливати на інститути державної влади з метою вироблення адекватної державної політики, а й бути безпосередніми її творцями. Завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям громадянин сьогодні має всі можливості брати участь у прийнятті владно-публічних рішень та бути залученим до публічного управління. Передумовами розвитку публічної політики як відкритого прозорого процесу прийняття владно-політичних рішень, доступного для всіх суб'єктів, зацікавлених у розв'язанні суспільно-значимих проблем, є ступінь розвитку громадянського суспільства та його інститутів, здатних агрегувати громадську ініціативу. При цьому одним із найбільш важливих елементів публічної політики є виробництво політичних рішень. Нормативно-правові засади, виражені в нормативно-правових актах, є нічим іншим, як публічною політикою, втіленою в уже прийнятих рішеннях. Водночас нормативно-правові засади формують правила гри для суб'єктів публічної політики – органів публічного управління різних рівнів, а також різних політичних акторів, які виникають у процесі становлення громадянського суспільства та в результаті дії механізмів самоорганізації. Інституалізація рівноправного діалогу суспільства та державних органів влади у процесі прийняття публічно-владних рішень, у тому числі шляхом створення нормативно-правової основи, є однією з ознак правової держави. Нормативно-правові акти мають забезпечувати цілісність системи реалізації демократичних процедур, оскільки спроби хаотично впроваджувати ті чи інші процедури і відповідно під них конструювати нормативно-правову основу призводить до формування правових колізій у юридичній площині, формального характеру участі громадян у прийнятті рішень і, відповідно, порушенні конституційних прав громадян. Наявність легітимізованих каналів (тих, які підтримуються унормованим правом) доступу до прийняття владно-політичних рішень є умовою забезпечення рівноправної конкурентності різних груп інтересів у їх прагненні бути не лише суб'єктами політичного процесу, а й безпосередньо акторами процесу прийняття рішень. Вищезазначені проблеми участі груп інтересів у прийнятті владно-політичних рішень вимагають окремого поглибленого дослідження, яке є перспективним з точки зору формування системи публічної політики в Україні.

Список використаних джерел

1. Almond G. A., Powell, G. B. (1966). *Comparative Politics: A Developmental Approach*, 348.
2. Berry J. M. (1984). *The Interest Group Society*, 128.
3. Мое Е. (2007). *Institutions of Mass Deception: The Arrival of Mass Politics and the Perversion of the Public Sphere*. International Studies Association 48th Annual Convention, (Feb 28), http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/7/9/5/1/pages179512/p179512-1.php.
4. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики / В. Парсонс. – К.: Видавн. дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. – 549 с.
5. Сморгунов Л. В. В поисках управляемости: концепции и трансформации государственного управления в XXI веке / Л. В. Сморгунов. – СПб.: Изд-во С.-Петербург.ун-та, 2012. – 362 с.
6. Уолтерстайн М. Группы интересов / М. Уолтерстайн // *Полит.* – 1992. – № 5–6. – С. 156–166.
7. Дем'янчук О. П. «Державна політика» та «публічна політика»: варіант перехідного періоду / О. П. Дем'янчук // *Наукові записки / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.»*. – К.: Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», 2000. – Т. 18: Політичні науки. – С. 31–36.
8. Телешун С. О. Механізми правового забезпечення реалізації засад публічної політики / С. О. Телешун, С. В. Ситник // *Політ. менеджмент*. – 2011. – № 2 (47). – С. 33–44.
9. Перегудов С. П. Группы интересов как субъекты публичной политики [Электронный ресурс] / С. П. Перегудов // *Рос. ассоциация полит. науки*. – Режим доступа : <http://rapn.ru/library.php?d=289&n=35&p=9> (10.09.2013). – Название с экрана.
10. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
11. Aslund A. (1996). Reform vs. «Rent-seeking» in Russia's Economic transformation. *Transition*, 2, 32–55.
12. De Spiegelires S. (1995). Level and Units of Analysis in Post-Soviet Studies. *Post-Soviet Puzzles: Mapping the Political Economy of Former Soviet Union*, 43–82.
13. Lemarchand R., Legg K. (1972). Political Clientelism and Development: A Preliminary Analysis. *Comparative Politics*, 4 (2), 149–178.
14. Камінський Є. Є. Світ переможців і переможених. Міжнародні відносини і українська перспектива на початку XXI ст. / Є. Є. Камінський. – К.: Центр вільної преси, 2008. – 336 с.
15. Пасхавер О. Й. Світовий досвід для України: взаємовідносини великого капіталу з владою і суспільством / О. Й. Пасхавер, Л. Т. Верховодова, К. М. Агеєва. – К.: Центр екон. розвитку, 2007. – 68 с.

References

1. Almond, G. A., Powell, G. B. (1966). *Comparative Politics: A Developmental Approach*, 348.
2. Berry, J. M. (1984). *The Interest Group Society*, 128.
3. Moe, E. (2007). *Institutions of Mass Deception: The Arrival of Mass Politics and the Perversion of the Public Sphere*. International Studies Association 48th Annual Convention, (Feb 28), http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/7/9/5/1/pages179512/p179512-1.php.
4. Parsons V. *Publicna politika: Vstup do teorii i praktiki analizu politiki* [Public Policy: Introduction to the theory and practice of policy analysis], Kyiv, Publishing house «National University of «Kyiv-Mohyla Academy», 2006, 549 p.
5. Smorgunov L. V. *V poiskakh upravliamosti: kontseptsii i transformatsii gosudarstvennogo upravleniia v XXI veke* [In search of controllability: concepts and transformations of public administration management in the XXI century], St. Petersburg, Publishing house «The «St. Petersburg University», 2012, 362 p.
6. Uolterstain M. *Hruppy interesov, Polis* [The groups of interest. Policy], 1992, Vol. 5–6. – pp. 156–166.
7. Demianchuk O. P. «Derzhavna polityka» ta «publichna polityka»: variant perekhidnoho periodu, *Naukovi zapysky, Politychni nauky, Natsional'nyi universytet «Kyievo-Mohylians'ka akademiia»* [«State policy» and «public policy»: variant of transition. Scientific observations, National University of «Kyiv-Mohyla Academy»], 2000, Vol. 18. *Political Science*. – pp. 31–36.
8. Teleshun S. O., Sytnyk S. V. *Mekhanizmy pravovoho zabezpechennia realizatsii zasad publichnoi polityky, Politychni menedzhment* [The legal mechanisms to ensure implementation of the principles of public policy, Political management], 2011, Vol. 2 (47). – pp. 33–44.
9. Peregudov S. P. *Hruppy interesov kak sub'ekty publichnoi polityky, Rossiiskaia assotsiatsiia politicheskoi nauki* [The groups of interests as subjects of public policy. The Russian Association of Political Science], (Sept 10), <http://rapn.ru/library.php?d=289&n=35&p=9> (10.09.2013).
10. Horbatenko V. P. *Politolohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [The Encyclopedic Dictionary of Political Science], Kyiv, Genesis, 2004, 736 p.
11. Aslund, A. (1996). Reform vs. «Rent-seeking» in Russia's Economic transformation. *Transition*, 2, 32–55.
12. De Spiegelires, S. (1995). Level and Units of Analysis in Post-Soviet Studies. *Post-Soviet Puzzles: Mapping the Political Economy of Former Soviet Union*, 43–82.
13. Lemarchand, R., Legg, K. (1972). Political Clientelism and Development: A Preliminary Analysis. *Comparative Politics*, 4 (2), 149–178.
14. Kamynskiy Ye. Ye. *Svit peremozhstiv i peremozhenykh. Mizhnarodni vidnosyny i ukrains'ka perspektyva na pochanku XXI st.* [The world of winners and defeated. The international relations and Ukrainian prospect at the beginning of the XXI century], Kyiv, «Free Press Centre», 2008, 336 p.
15. Paskhaver O. I., Verkhovodova L. T., Aheieva K. M. *Svitovyi disvid dlia Ukrainy: vzaiemovidnosyny velykoho kapitalu z vladoiu i suspil'stvom* [World practice and Ukraine: the relationship between the big business and government with society], Kyiv, «The Economic Development Center», 2007, 68 p.